

a ridicat din umeri. Dacă nu știe nici ea, care vinde programul, scuze, *Serioja!*

Teatrul de Comedie – Anna Karenina, versiune scenică de Alexandru Vasilache după Lev Tolstoi. Regia și

ilustrația muzicală: Alexandru Vasilache. Scenografia: Dana Istrate. Cu: Silvia Luca, Vladimir Găitan, Dan Bădărău, Matei Onea, Ionuț Niculescu. *Corul:* studenții ai Facultății de Teatru a Universității de Artă Teatrală și Cinematografică „I.L. Caragiale” din București. Data premierei: 15 decembrie 2000.

Lacrimi pentru istorie

În tinerețe, la începutul activității publicistice, prin anii '60, am făcut o greșală pentru care un actor mi-a dat o lecție pe care n-am uitat-o niciodată. Eram colaborator al revistei „Contemporanul”, unde responsabilul paginilor de teatru și film era criticul Valentin Silvestru, profesorul nostru, care ne trimitea prin țară la premiere pe noi, tinerii condeieri, pentru „cronichete” la rubrica „Spectacolele săptămânii” (ce școală de gazetărie era rubrica aceea!). Am bătut țara în lung și-n lat atunci, prin orașele unde erau teatre și am văzut numeroase spectacole care ne-au pus la încercare criteriile, încă fragede, de apreciere a creației artistice. Așa am ajuns și la Botoșani, la doi ani de la înființarea teatrului, și am întâlnit acolo un coleg de institut, proaspăt repartizat, cu doi ani mai mic dar foarte talentat, cu care m-am împrietenit. Avea băiatul acela, pe lângă talent, o mare sete de cultură, citea mult, scria versuri, piese de teatru, parcă și un început de roman, era interesat de filosofie și estetică. Discutam mult, cu nespusă plăcere, în puținele ore de dinainte și de după spectacol, despre Shakespeare și Hegel, despre Eminescu și Dostoievski, despre Hemingway și Caragiale, despre adevărul vieții și adevărul artistic, convorbirea cu el era provocatoare și stimulatoare și abia așteptam un prilej să mai fac o deplasare la Botoșani ca să mă întâlnesc cu el. Era foarte talentat, cum am spus, și îl văzusem în trei-patru roluri de comedie unde felul lui de a juca, de o savoare meditativă, cu accent pe misterele

cuvântului, priviri largi, mirate și întrebătoare, stârnea admirație. Și s-a mai ivit un prilej: premiera spectacolului *Jocul de-a vacanța* de Mihail Sebastian.

Domnul Silvestru, știindu-mi preferința, mi-a întins înștiințarea și m-a trimis să-mi fac formele de deplasare. În înștiințare erau pomeniți regizorul și scenograful, erau pomeniți actorii, dar nu pe roluri. Nu prea îmbietoare invitația, având în vedere calitatea realizatorilor, dar ademenitoare prin frumusețea piesei și bucuria reîntâlnirii cu prietenul meu. Mă așteptam la un spectacol slab, dar mă interesa ce joacă el, știind că și dintr-un rol mic, secundar, poate face o bijuterie artistică. *Maiorul? Bogoiu?* astea ar fi fost rolurile care i se potriveau. Când colo, aflu de la avizierul teatrului, înainte de a mă întâlni cu cineva, că îl va interpreta pe *Ștefan Valeriu*... Total nepotrivit. Cum va putea fi el bărbatul acela fermecător, distant și plictisit, care-și ascunde oboseala și nerealizarea într-o izolare iluzorie, infructuoasă, el, mai scund de statură, care nu impune prin prestanță fizică și eleganță? Afectat, fals, teatral. Ceea ce s-a adevărit. M-am ascuns la rândul meu, n-am vrut să vorbesc cu nimeni, m-am ferit de prietenul care mă aștepta și am fugit la gară să iau trenul de noapte spre București, regretând pentru prima oară deplasarea în acest colț îndepărtat de țară. În tot timpul drumului și apoi acasă, în fața hârtiei, m-a frământat un singur gând de plumb: cum să scriu că prietenul meu a fost greșit distribuit și fals pe scenă? Am simțit că nu pot. Să expediez comentariul despre rol cu două vorbe convenționale, nu mi s-a părut corect. Și atunci am ales soluția cea mai nefericită: să nu-l pomenesc deloc. S-a mirat șeful rubricii când mi-a citit cronică, m-a întrebat de ce nu-l menționez pe *Ștefan Valeriu*, rol principal, i-am spus; n-a insistat

și cronică a apărut așa. Jale!... Peste un an, când am ajuns iar la Botoșani, prietenul meu m-a luat la un pahar de vin și mi-a spus, cu ochi atinși de durere, că i-am făcut cel mai mare rău nepomenindu-i nici măcar numele, ca și când n-ar fi existat în acel spectacol. Oricât de rău l-aș fi „înjurat” (expresie curentă și astăzi în lumea artiștilor), tot n-ar fi fost atât de rău ca faptul de a-l ignora complet într-un rol principal. Să fi scris măcar „*Ștefan Valeriu – Cutare Cutare*” „Nici nu-ți imaginezi ce a însemnat asta în colectivul nostru”, mi-a spus el, „triumful imposturii, al agresivilor veleitari, al carieriștilor și nechemaților, care au socotit că nu mi-ai pomenit numele ca să mă menajezi, nu că spectacolul e prost”.

Am ținut minte. N-am repetat isprava, decât în cazul unor roluri secundare, uneori, fără efect în răstălmăcirea impresiei generale. Mi-am reamintit ce înseamnă *prețul unui nume*, pentru oamenii de teatru, cu prilejul Galei Premiilor UNITER din acest an, când obrajii unor respectabile persoane au fost scâlțați în lacrimi din cauze absolut diferite: de fericire și de durere. Am pomenit-o pe Mira Iosif când mi s-a înmănat premiul, printre persoanele care m-au încurajat și sprijinit în activitatea mea. Cu reală surprindere am întâlnit-o în pauză, neștiind că e în țară și în sală. „Îți mulțumesc că nu m-ai uitat”, mi-a spus dânsa și ochii îi străluceau în lacrimi de bucurie; „m-ai făcut fericită!”. Pentru că i-am pomenit doar numele?... Da. Ne-am îmbrățișat și nu-mi venea să cred că numai cu atât am adus un pom de Crăciun în sufletul unui om plecat de mai multă vreme din spațiul nostru geografic, în altul mai îmbietor poate, dar nu și din cel spiritual. Mă înșel sau nu, totuși lacrimile erau reale și mărturisirea de necrezut – „m-ai făcut fericită”!

Dar doi oameni au plâns de durere... de o mare durere care le-a frânt sufletul, cu o nefericire care nu se mai șterge cu nimic de acum încolo. Doi oameni nominalizați la Premiul criticii, pentru volumul *Istoria Teatrului Național din Craiova*: Alexandru Firescu și Constantin Gheorghiu. Am susținut cu entuziasm

această nominalizare, socotind chiar că ar trebui avuți în vedere nu numai cronicarii, ci și istoricii, teoreticienii, secretarii literari cu mari merite și vocație, schimbând denumirea distincției în – eventual – „premiul de teatrologie”. Cei doi autori ai volumului au venit, parcă, întineriți la Gală, emoționați că și munca lor a fost luată în seamă, fără iluzii că vor câștiga premiul, dar cu sărbătoare și mândrie în suflet. În câți ani de trudă migăloasă se scrie o istorie?... Din motive omenești, fără premeditare, amfitrionul Galei a uitat să pomenească nominalizații la Premiul criticii. Și-a dat seama de asta după câteva clipe, i-a cerut ambasadorului care înmăna premiul să-i numească, acesta n-a știut, n-a înțeles, și cei doi au rămas în anonim, în singurul moment în care s-ar fi putut ridica în picioare pentru aplauzele publicului. Câteva secunde. Pentru care au venit, de altfel, în haine de sărbătoare, la propriu și la figurat, de la Craiova. Alice Georgescu și-a primit premiul binemeritat, cei doi au rămas împietriți și pe obrajii lor au curs lacrimi de neînchipuită durere. Și amărăciune. Și mâhnire. I-am întâlnit în pauză, i-am întâlnit după spectacol. Le-am spus să încerce să treacă peste această durere, pe care le-o înțeleg, să înțeleagă și dânsii că a fost o omisiune neintenționată, o greșală de moment a lui Ion Caramitru, că momentul trece, cartea rămâne și mai importantă decât câteva secunde de expunere în public e cartea. Degeaba. Regretau că au venit, spuneau că această uitare nu se va mai șterge din suflet și că le va marca restul zilelor cu o adâncă și iremediabilă suferință. Pentru că n-au avut cum să fie aplauzați de public? Nu – pentru că nu li s-a pomenit măcar numele. Doi bărbați trecuți prin multe, cu ani grei de muncă și dăruire pentru teatru, lucizi, la vârsta înțelepciunii și a iertării pentru semeni, unul dintre ei sprijinit în simbolul pașilor slăbiți de vreme, bastonul... dar oameni, oameni și ei, cu sufletul sensibil și înlăcrimat de o clipă nedreaptă.

Prețul unui nume? Lacrimi de fericire, lacrimi de durere pentru istorie.